

บทที่ 6

ผลกระทบทางสังคมของย่านกฏีจิ้นก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

ในบทนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะศึกษาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนย่านกฏีจิ้นที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่จากการสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำ โดยจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัดสภาพดี (Justified graph) รูปแบบโครงข่ายการเชื่อมต่อและการจัดวางของหน่วยพื้นที่สาธารณะภายในย่านกฏีจิ้นในช่วงก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้พื้นที่โล่งวางสาธารณะ จากที่ได้ทำการวิเคราะห์แล้วในบทที่ 5 ซึ่งจะวัดถึงผลกระทบโดยใช้ คือ “แบบสอบถาม” และการสังเกตในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม โดยในการศึกษาส่วนนี้ ได้ออกแบบคำถามโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (เพื่อแยกกลุ่มผู้ใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำ)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่อยู่อาศัย (เพื่อทราบถึงตำแหน่ง ความลึกในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยกับใช้พื้นที่สาธารณะริมน้ำ และสามารถแยกกลุ่มผู้ใช้ที่อยู่ในชุมชนได้)

ส่วนที่ 3 กิจกรรมและการใช้พื้นที่สาธารณะ (เพื่อให้ทราบถึงความถี่ในการใช้พื้นที่และรูปแบบกิจกรรม)

ส่วนที่ 4 การปฏิสัมพันธ์และการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ (เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมกับการใช้พื้นที่และผลกระทบในด้านบวก และลบของทางเดินเลียบบแม่น้ำ)

6.2 การวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมของย่านกฏีจิ้น

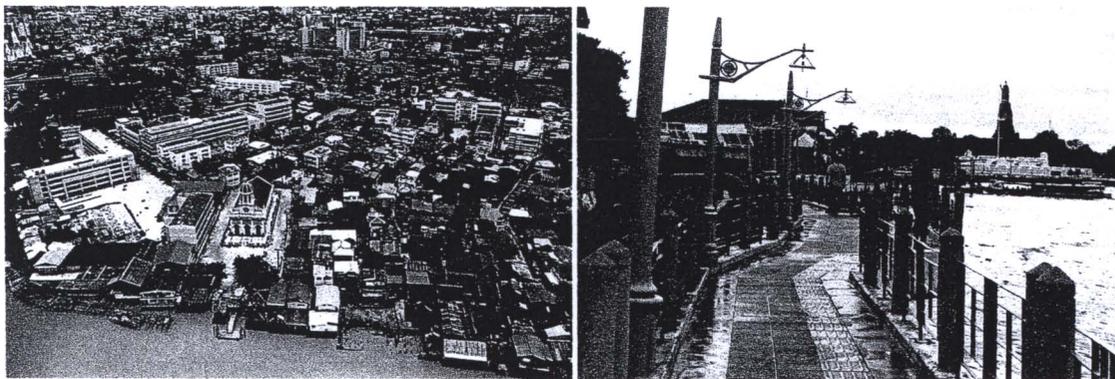
จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS และสรุปผลของข้อมูลในส่วนต่างๆ โดยใช้สูตรทางสถิติในการคำนวณด้วยวิธี Cross-tabulation แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนริมน้ำ จากการเปลี่ยนแปลงโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่ทำให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านบวกและลบ ซึ่งจะแสดงผลออกมาแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

6.2.1 การใช้พื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสัญจรมาใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำเป็นส่วนหนึ่งในการสัญจร ประมาณร้อยละ 40 ของย่านกุฎีจีน และชุมชนที่เปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้พื้นที่ทางเดินเลียบบแม่น้ำมากที่สุดคือ ชุมชนกุฎีจีน รองลงมาชุมชนวัดกัลยาณ์ และชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ตารางที่ 6-1 การใช้พื้นที่ก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

เส้นทางที่ใช้หลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ									
	ถนน ประชาติ ปก	ถนนอรุณ อัมรินทร์ ตัดใหม่	ถนน เทศบาล สาย1	สำนัก เทศกิจ	ทางเดิน เลียบบ แม่น้ำ	ซอย กุฎีจีน	ซอยวัด กัลยาณ์	ซอยวัด กัลยาณ์ 4	รวม
ถนนประชาติ ปก	33	0	0	0	8	0	0	0	41
ถนนอรุณอัม รินทร์ตัดใหม่	0	15	0	0	7	0	0	0	22
เส้นทางที่ใช้ถนนเทศบาล ก่อนมี	0	0	61	0	48	0	0	0	109
ทางเดิน สำนักเทศกิจ	0	0	0	6	5	0	0	0	11
เลียบบแม่น้ำ ซอยกุฎีจีน	0	0	0	0	23	21	0	0	44
ซอยวัด กัลยาณ์	0	0	0	0	16	0	20	0	36
ซอยวัด กัลยาณ์4	0	0	0	0	0	0	0	2	2
รวม	33	15	61	6	107	21	20	2	265
ร้อยละ	12	6	23	2	40	8	8	1	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ภาพที่ 6-1 แสดงการใช้พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำย่านกุฎีจีนก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

ตารางที่ 6-2 การใช้พื้นที่ทางเดินเลียบบแม่น้ำของชุมชนต่างๆ ย่านกุฎิเงิน

		พฤติกรรมการใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำ		
		ใช้	ไม่ใช้	รวม
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณ	53	41	94
	กุฎิเงิน	60	34	94
	วัดประยุรวงศาวาส	18	59	77
	วรวิหาร			
รวม		131	134	265
ร้อยละ		56	64	23

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าทางเดินเลียบบแม่น้ำส่งผลให้การสัญจรของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากพฤติกรรมที่เคยใช้ “เส้นทางเข้าออกเพียงเส้นทางเดียว” ที่เชื่อมต่อกับศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศาสนสถานต่างๆ คือ วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร โบสถ์ข้างตาคูู้ส ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนโยจะทำหน้าที่จะกระจายโครงข่ายพื้นที่สาธารณะเชื่อมต่อกับตรอก ซอย ย่อยๆ ภายในชุมชน เมื่อการเพิ่มขึ้นของเส้นทางเดินเลียบบแม่น้ำ ชุมชนที่เคยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมน้ำซึ่งตั้งอยู่ส่วนที่ลึกที่สุดของโครงข่ายในยุคถนน จึงสามารถ “เข้าถึงพื้นที่สาธารณะและบ้านเรือนริมน้ำได้สะดวก โดยเลือกเข้าออกได้หลายเส้นทางมากขึ้น” จากการเชื่อมต้อพื้นที่สาธารณะบริเวณริมน้ำมีความต่อเนื่อง และสามารถเลือกรูปแบบการสัญจรได้หลายรูปแบบโดยเปลี่ยนถ่ายจากการเดินมาขึ้นรถ หรือ เรือ และ สลับจากยานพาหนะต่างๆ มาเดินได้ จึงมีลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ที่มน้ำที่หลากหลายมากขึ้น แต่หากในระบบซอยย่อยนั้นยังคงมีการเข้าถึงทางบกเช่นเดิมเนื่องจากคลองส่วนใหญ่ถูกถมและมีประตูน้ำปิดกั้นการเข้าถึงทางน้ำระบบโครงข่ายพื้นที่สาธารณะภายในชุมชนจึงมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ผลกระทบส่วนใหญ่จึงส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มน้ำที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำเป็นเส้นทางเข้าออกชุมชนไปยังเส้นทางสายหลัก

6.2.2 ระยะเวลาและการใช้ยานพาหนะในการสัญจรก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาในการสัญจรลดลงจาก 15-20 นาที เหลือไม่เกิน 10 นาทีถึงร้อยละ 34 แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ นอกจากการเพิ่มการเข้าถึงที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็ยังมีการเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ยานพาหนะประเภทจักรยานยนต์เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ระยะเวลาในการสัญจรลดลง

ตารางที่ 6-3 แสดงระยะเวลาในการสัญจรก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

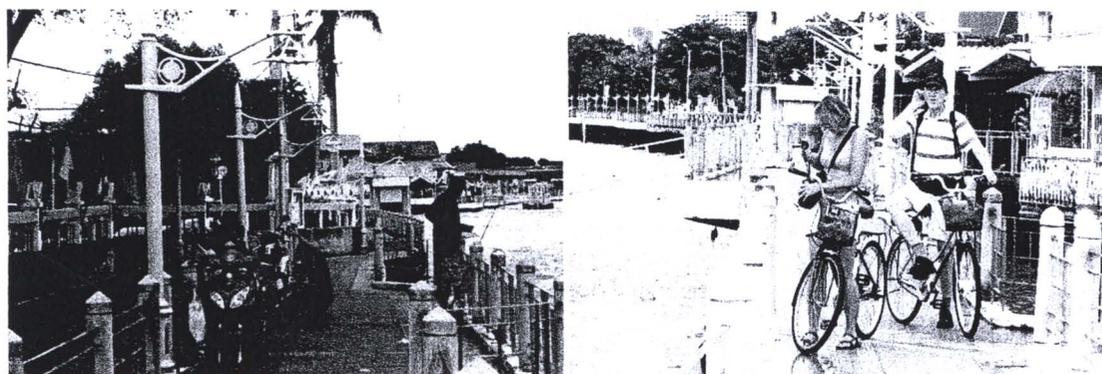
	ระยะเวลาที่ใช้ในการสัญจรปัจจุบัน			
	10 นาที/คน	15-20 นาที/คน	30 ขึ้นไป นาที/คน	รวม
ระยะเวลาที่ใช้ 10 นาที/คน	73	0	0	73
ในการสัญจรใน 15-20 นาที/คน	89	84	0	173
อดีต 30 ขึ้นไป นาที/คน	7	8	4	19
รวม	169	92	4	265
ร้อยละ	64	35	2	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ตารางที่ 6-4 แสดงการใช้ยานพาหนะในการสัญจรก่อนและหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

	วิธีการสัญจรในปัจจุบัน			
	เดิน	จักรยาน	จักรยานยนต์	รวม
วิธีการสัญจร	152	0	16	168
ในอดีต	0	31	9	40
จักรยานยนต์	0	0	57	57
รวม	152	31	82	265
ร้อยละ	57	12	31	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ภาพที่ 6-2 แสดงการใช้ยานพาหนะบริเวณทางเดินเลียบบแม่น้ำย่านกุฎีจีน

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

ในยุคก่อนการสัญจรมีการเข้าถึงเพียงไม่กี่เส้นทางจากทางสายหลัก การเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำจึงต้องผ่านหน่วยพื้นที่ย่อยๆ จำนวนหลายชั้น ซึ่งส่วนใหญ่คนภายในชุมชนจะสัญจรโดยการเดิน(ตารางที่ 6-6) จึงจะถึงส่วนที่อยู่ด้านในสุดของชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ริมน้ำ ระยะเวลาในการสัญจรส่วนใหญ่จึงใช้เวลานานเฉลี่ย 15-20 นาที เมื่อทางเดินเลียบบแม่น้ำพาดผ่านเข้ามาในชุมชน ซึ่งเป็นการลดหน่วยพื้นที่สาธารณะที่ต้องผ่านลง ระยะเวลาในการสัญจรเข้าถึงพื้นที่สาธารณะริมน้ำจึงใช้เวลาลดลงเฉลี่ยอยู่ที่ไม่เกิน 10 นาที และด้วยปัจจัยด้านค่านิยมในการใช้

ยานพาหนะเพื่อช่วยลดระยะเวลาในการเดินทางจึงอาจมีส่วนให้ระยะเวลาในการเดินทางลดลงแต่จากการสอบถามคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงใช้การเดินทางในการเข้าออกพื้นที่และไปต่อรถหรือเรือบริเวณพื้นที่สาธารณะของชุมชนซึ่งเป็นจุดจอดและเปลี่ยนถ่ายของชุมชน

6.2.3 กิจกรรมและระยะเวลาที่เข้ามาใช้ทางเดินเลียบแม่น้ำ จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 48 ของคนในย่านกุฎีจีนออกมาใช้ทางเดินเลียบแม่น้ำและได้ใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมนันทนาการ มากที่สุดกว่าร้อยละ 70 หากมองถึงความสำคัญในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะริมน้ำแยกส่วนแต่ละชุมชนจะเห็นได้ว่าแต่ละชุมชนมีการใช้ประกอบกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยหากดูจากการใช้ประโยชน์จากทางเดินเลียบแม่น้ำนั้นเป็นการเพิ่มของการเข้าถึงซึ่งชุมชนกุฎีจีนมีการใช้ประโยชน์เป็นไปตามคุณสมบัติของทางเดินเลียบแม่น้ำ โดยมีการใช้พื้นที่เป็นเส้นทางสัญจรมากที่สุดร้อยละ 31 ขณะที่ชุมชนวัดกัลยาณิใช้เป็นเส้นทางสัญจร ร้อยละ 19 และ ชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ไม่ได้ใช้เป็นเส้นทางสัญจรใช้เพียงออกมาพักผ่อนหย่อนใจและผ่านเข้ามาต่อเรือบางเท่านั้น

ตารางที่ 6-5 แสดงกิจกรรมที่เข้ามาใช้ทางเดินเลียบแม่น้ำ

		การประกอบกิจกรรมบริเวณพื้นที่สาธารณะริมน้ำ				
		นันทนาการ	ประกอบอาชีพ	เส้นทางสัญจร	อื่นๆ	รวม
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณิ	27	4	19	44	94
	กุฎีจีน	24	4	31	35	94
	วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร	19	0	0	58	77
รวม		70	8	50	137	265
ร้อยละ		26	3	19	52	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ภาพที่ 6-3 แสดงกิจกรรมบริเวณทางเดินเลียบแม่น้ำย่านกุฎีจีน

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

ตารางที่ 6-6 แสดงระยะเวลาในการเข้ามาใช้ทางเดินเลียบบำแม่น้ำ

		ระยะเวลาประกอบกิจกรรม				
		10 นาที	30-45 นาที	1-2 ชั่วโมง	3-6 ชั่วโมง	รวม
อาศัยอยู่ใน ชุมชน	วัดกัลยาณ	19	14	17	4	94
	กุฎิจีน	31	4	20	4	94
	วัดประยุรวงศา	0	5	14	0	77
	वासรววิหาร					
รวม		50	23	51	8	265
ร้อยละ		19	9	19	3	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

พื้นที่กิจกรรมของชุมชนตั้งแต่อดีตจะอยู่บริเวณพื้นที่โล่งว่างของศาสนสถาน บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งจะหันหน้าสู่แม่น้ำ กิจกรรมจะเป็นการเข้าร่วมประเพณีในช่วงเทศกาลต่างๆ และการสันถนาการตามแต่โอกาส โดยมีการประกอบอาชีพค้าขายบ้างเล็กน้อย เช่น ร้านอาหาร ขายอาหารปลา เป็นต้น แต่หากเป็นการประกอบกิจกรรมที่ไม่มีความต่อเนื่องกัน จะมีเพียงคนบางกลุ่มเข้ามาเฉพาะพื้นที่ที่ต้องการประกอบกิจกรรม เช่น การไหว้พระ เข้าโบสถ์ หรือศาลเจ้า ซึ่งเป็นการเข้าถึงลักษณะเป็นจุด(Point) จึงไม่เกิดความหลากหลายของกิจกรรม การสร้างทางเดินเลียบบำแม่น้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะเป็นทางเดินยาว เป็นการเชื่อมต่อนพื้นที่สาธารณะบริเวณริมน้ำให้เกิดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้คนที่หลากหลายเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะเหล่านี้ได้อย่างต่อเนื่อง จึงเกิดกิจกรรมที่หลากหลายเพิ่มเข้ามาในพื้นที่สาธารณะริมน้ำ เช่น การปั่นจักรยานท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตของชุมชนเก่าแก่ย่านกุฎิจีน ซึ่งมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายที่น่าสนใจ การนั่งเล่น พักผ่อน สังสรรค์ของคนในชุมชนโดยเฉพาะคนในชุมชนกุฎิจีน และชุมชนวัดกัลยาณจากอดีตเป็นเพียงพื้นที่ส่วนตัวของคนที่มีบ้านเรือนติดริมน้ำ และที่สำคัญเป็นเส้นทางสัญจรของคนในชุมชนกุฎิจีนที่อยู่บริเวณด้านในสุดมีโครงข่ายการเชื่อมต่อนพื้นที่สาธารณะที่มีความซับซ้อนมากที่สุดในระบบ ซึ่งทางเดินเลียบบำแม่น้ำส่งผลทำให้มีการเข้าออกไปยังพื้นที่สาธารณะต่างๆ ทำได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และจะพบกิจกรรมประเภทการค้าขายหาบเร่ แผงลอยในพื้นที่ทางเดินเลียบบำแม่น้ำอยู่บ้างจากศักยภาพของพื้นที่ที่ทำให้ผู้คนภายนอกผ่านเข้ามาในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

6.2.4 การเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทางเดินเลียบบแม่น้ำส่งผลให้เกิดการเข้าไปร่วมงานประเพณี และเทศกาลต่างๆเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 14 ซึ่งแสดงว่าการรับรู้จากการเพิ่มขึ้นของ โครงข่ายพื้นที่สาธารณะถึงจะมีการเข้าถึงง่ายหรือ ชับช้อนก็ไม่นับอุปสรรคต่อการเข้าร่วมงาน ประเพณีและเทศกาลต่างๆ ของชุมชน ซึ่งความถี่ในการเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆก็ สอดคล้องกับข้อมูลการเข้าร่วมประเพณีที่เพิ่มมากขึ้นเพียงร้อยละ 4 คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมี วิธีชีวิตผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนของตนเองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 6-7 แสดงการเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

	การเข้าร่วมเทศกาล			
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม	รวม	
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณ	81	13	94
	กุฎิจีน	81	13	94
	วัดประยูรวงศาวาสวร วิหาร	66	11	77
	รวม	228	37	265
ร้อยละ	86	14	100	

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ภาพที่ 6-4 แสดงการเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำย่านกุฎิจีน

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

ตารางที่ 6-8 แสดงความถี่ในการเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

	ความถี่ในการเข้าร่วมประเพณีและเทศกาลต่างๆ		
	มากขึ้น	เท่าเดิม	รวม
วัดกัลยาณ	4	90	94
อาศัยอยู่ในชุมชน	กุฎีจีน	7	87
	วัดประยุรวงศาวาสวร	0	77
	วิหาร		
รวม	11	254	265
ร้อยละ	4	96	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ชุมชนย่านกุฎีจีนมีความผูกพัน และยึดถือในศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ของชุมชนตั้งแต่อดีต โดยมีการผสมผสานของวิถีชีวิต และอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนของหลาย ศาสนาที่อยู่ร่วมกันในย่านกุฎีจีนทั้งพุทธ พุทธจีน และคริสต์ ถึงแม้การพัฒนาของเมืองจะ เปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนไปมากเพียงใด แต่หากความ ศรัทธาในศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านการประกอบกิจกรรมและทางด้านจิตใจ จึงไม่ส่งผลให้การเข้าร่วมประเพณี และเทศกาลต่างๆของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมากนัก นอกจากการสูญหายของคนในพื้นที่ที่มีการย้ายออก หรือคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่แทนก็ จะไม่มีความผูกพันกับชุมชนเหมือน กับคนดั้งเดิมในพื้นที่ แต่หากความถี่ในการประกอบกิจกรรมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก่อนหน้าที่จะมีทางเดินเลียบบแม่น้ำผ่านเข้ามา เนื่องจากการที่ต้องใช้ระยะเวลาอยู่กับการทำงานภายนอกชุมชนมากกว่าอยู่ภายในชุมชน

6.2.5 ความเป็นส่วนตัวหลังจากมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากโครงข่ายพื้นที่ สาธารณะที่พาดผ่านเพิ่มเข้ามาชุมชนย่านกุฎีจีน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทางเดินเลียบบแม่น้ำไม่ส่งผลให้ความเป็นส่วนตัวมากนักมีเพียงบางส่วนที่ได้รับผลกระทบ โดยมีส่วนทำให้ความ เป็นส่วนตัวลดลงเพียงร้อยละ 6 ซึ่งแสดงว่าชุมชนเป็น “ชุมชนเปิด” มากขึ้นมีการปรับตัวให้มี กิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่ให้คนภายนอกเข้ามาในชุมชนโดยมีส่วนร่วมได้ ส่วนหนึ่งมาจาก ศักยภาพของชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และศาสนาสถานที่สำคัญเป็นที่นับถือ ของคนทั่วไป เช่น วัดกัลยาณ โบสถ์ซางตาครู้ส ศาลเจ้าเทียนอันกง และชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือน ที่เก่าแก่ เป็นต้น และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่เป็นประจำทั้งชาว ไทยและต่างประเทศ

ตารางที่ 6- 9 แสดงความเป็นส่วนตัวหลังจากมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ

ความเป็นส่วนตัว				
	มีผล	ไม่มีผล	รวม	
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณ	11	83	94
	กุฎีจีน	6	88	94
	วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร	0	77	77
รวม	16	248	265	
ร้อยละ	6	94	100	

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย,2552)

ภาพที่ 6-5 แสดงการเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของย่านกุฎีจีนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของคนในย่านกุฎีจีน

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

จากการที่กรุงเทพมหานครกำหนดให้พื้นที่ย่านกุฎีจีนเป็นพื้นที่อนุรักษ์วัฒนธรรม จึงมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีการประกอบกิจกรรมเชิงพาณิชย์กรรม และบริการให้กับผู้คนภายนอกที่เข้ามาในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาในพื้นที่โดยใช้เส้นทางเรือมาขึ้นท่าบริเวณโบสถ์ช่างตาครุฑ หรือวัดกัลยาณมิตรธรรมหาวิหาร และใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำในการสัญจรที่ต่อเนื่องและการเชื่อมโยงพื้นที่สาธารณะบริเวณริมน้ำซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่สำคัญและสวยงามอย่างที่เคยกล่าวมาแล้ว ผู้คนในชุมชนจึงมีการปฏิสัมพันธ์กับการที่บุคคลภายนอกที่ได้เข้ามาในชุมชนอยู่เป็นประจำตั้งแต่อดีตอยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรองรับศักยภาพในการเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ความเป็นส่วนตัวจึงไม่ได้รับผลกระทบมากนัก จะมีเพียงคนบางกลุ่มที่เข้ามาสังสรรค์ดื่มสุรา สร้างความรบกวนบ้างบางครั้ง

6.2.6 ความปลอดภัยและอาชญากรรมในพื้นที่หลังมีทางเดินเลียบบำแม่น้ำ จากโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่เพิ่มเข้ามาพาดผ่านเข้ามาภายในชุมชน จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทางเดินเลียบบำแม่น้ำส่งผลให้ความเป็นปลอดภัยร้อยละ 8 และมีคดีอาชญากรรมขึ้นร้อยละ 10 ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งค่าที่ได้จะเห็นว่ามีผลสอดคล้องและใกล้เคียงกันในแง่ของผู้ที่เคยประสบเหตุการณ์จากอาชญากรรมจะมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและมีการปรับตัว และระวังตัวมากขึ้น โดยคดีส่วนใหญ่จะเป็นการถูกโจรกรรมทรัพย์สินภายในบ้าน การลักลอบค้ายาเสพติด บริเวณทางเดินเลียบบำแม่น้ำ และการส่งเสียงรบกวนในยามวิกาลของคนที่มาดื่มสุราบริเวณริมน้ำ โดยเป็นที่หวาดกลัวของผู้ที่สัญจรผ่านไปมา

ตารางที่ 6- 10 แสดงความปลอดภัยภายในชุมชนหลังมีทางเดินเลียบบำแม่น้ำ

ความปลอดภัยภายในชุมชนหลังมีทางเดินเลียบบำแม่น้ำ				
		มีผล	ไม่มีผล	รวม
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณ	12	82	94
	กุฎีจีน	8	86	94
	วัดประยุรวงศาวาสวร	2	75	77
	วิหาร			
รวม		22	243	265
ร้อยละ		8	92	100

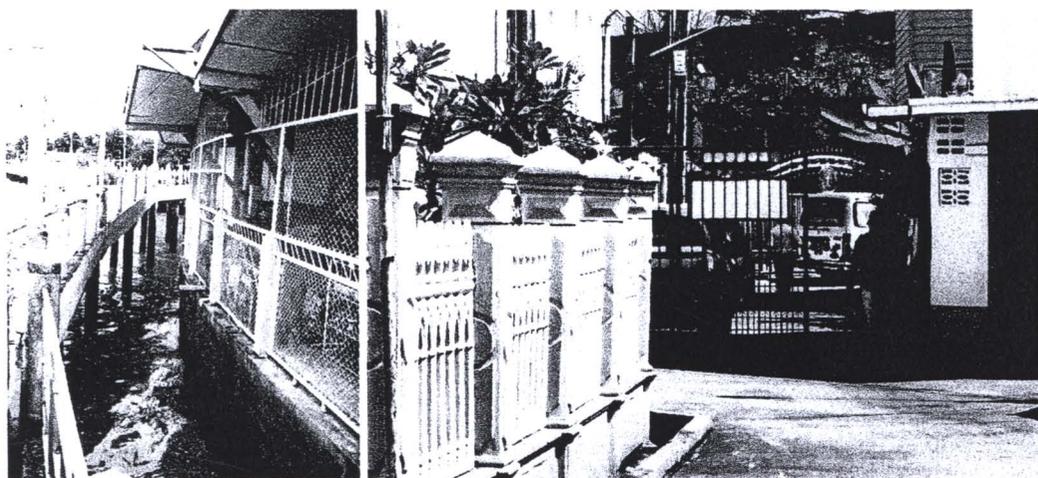
ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ตารางที่ 6- 11 แสดงอาชญากรรมในพื้นที่หลังมีทางเดินเลียบบำแม่น้ำ

การถูกโจรกรรมและอาชญากรรมหลังมีทางเดินเลียบบำแม่น้ำ				
		เคย	ไม่เคย	รวม
อาศัยอยู่ในชุมชน	วัดกัลยาณ	7	87	94
	กุฎีจีน	19	75	94
	วัดประยุรวงศาวาสวร	0	77	77
	วิหาร			
รวม		26	239	265
ร้อยละ		10	90	100

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

ปัจจุบันได้มีการปรับตัวและหาทางป้องกันได้ระดับหนึ่งจึงส่งผลให้ความรู้สึกต่อความไม่ปลอดภัยในปัจจุบันจึงมีไม่มากนัก ซึ่งชุมชนมีการปรับตัวและป้องกันการเกิดอาชญากรรมในหลายวิธี เช่น การเปิดปิด ทางเข้า-ออกชุมชนเป็นเวลา การสร้างรั้วบริเวณรอบบ้านที่มีความหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น การจัดคนเข้ามาเฝ้าเวรยามในตอนกลางคืน เป็นต้น

ภาพที่ 6-6 แสดงการสร้างรั้วและประตูเพื่อความปลอดภัยจากการเข้าถึงในหลากหลายเส้นทาง

(ที่มา: ผู้วิจัย, 2552)

การเก็บข้อมูลไม่ได้ใช้ค่าทางสถิติการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่จากสถานีตำรวจนครบาล บุปผาราม เนื่องจากเป็นคดีเล็กน้อยเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่ได้มีการแจ้งความไว้เป็นหลักฐานเท่าใดนัก จึงเป็นการเก็บข้อมูลจากสอบถามโดยตรงกับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน (แผนที่ 6-1) ซึ่งบ้านเรือนบางหลังจะถูกโจรกรรม 3-4 ครั้ง โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นชอยตันไม่มีผู้คนผ่านไปมาและจะอยู่ใกล้กับทางแยกเข้าไปซึ่งจะสามารถเลือกหลีกเลี่ยงในการพบเจอกับคนได้ในหลายเส้นทาง ซึ่งจะสอดคล้องกับลักษณะทางฐานที่ตั้งที่ตั้งข้อสังเกตว่าพื้นที่ที่อยู่ลึกและเป็นชอยตันจะมีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมมากกว่าพื้นที่เป็น “ตาดาราง” ซึ่งมีพบปะผู้คนผ่านเข้ามาในระบบโครงข่ายมากกว่า

สัญลักษณ์

- = ตำแหน่งการเกิดอาชญากรรม
- = จุดเชื่อมต่อ, ทางแยก
- = ถนนลาดชัน
- = จุดเปลี่ยนถ่ายจากน้ำสู่บก

แผนที่ 6-1 ตำแหน่งการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ย่านกุฎีจีนหลังมีทางเดินเลียบบริแม่น้ำ

	<p>ผลกระทบของทางเดินเลียบบริแม่น้ำต่อชุมชนริมน้ำ : กรณีศึกษาย่านกุฎีจีน กรุงเทพมหานคร Impacts of Waterfront Pedestrian Way on Water - Based Communities: A Case Study of Kudeejeen Neighborhood, Bangkok</p>
	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>

ที่มา : ผู้วิจัย, 2552

6.3 สรุปผลการวิเคราะห์

จากแบบสอบถาม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 265 ตัวอย่าง เมื่อนำมาวิเคราะห์ ออกเป็น 6 ตอนด้วยกัน จะแสดงให้เห็นว่าชุมชนที่ได้รับผลกระทบและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุดคือ “ชุมชนกุฎีจีน” จากการที่ชุมชนในอดีตพื้นที่เป็น “ระบบปิด” การใช้ประโยชน์ที่ดินมีลักษณะเป็นที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมมีศูนย์กลางชุมชนเป็นศาสนสถาน ได้แก่ โบสถ์ข้างตาคูร์ต โดยมีโครงข่ายเส้นทางเข้าออกชุมชนเข้ามายังพื้นที่ศูนย์กลางเป็นเส้นทางหลักแล้วจึงกระจายออกไปเป็นเส้นทางย่อยๆ รอบศาสนสถาน ซึ่งอดีตมีการเข้าถึงจากแม่น้ำลักษณะเป็น “จุด” จากศาลาท่าน้ำและท่าเรือที่เป็นของโบสถ์ข้างตาคูร์ตเอง จึงไม่มีบุคคลเข้ามาในชุมชนในช่วงวันเวลาปกติ จะมีบุคคลภายนอกเข้ามาในช่วงที่มีงานเทศกาลเท่านั้นจึงสามารถดูแลความปลอดภัยภายในชุมชนได้อย่างดีจากการเฝ้าระวังเพียงจุดเดียว และมีความเป็นส่วนตัวสูงจากการเป็น “ชุมชนปิด” เมื่อมีการเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่บริเวณริมแม่น้ำจากการสร้างทางเดินเลียบบแม่น้ำ โครงข่ายพื้นที่สาธารณะจึงมีการเชื่อมต่อกันจากเส้นทางสายหลักเข้าสู่พื้นที่ชุมชนโดยตรงซึ่งลดความซับซ้อนในการเข้าถึงบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำซึ่งเคยเข้าถึงยากจากเส้นทางเดิม จึงมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาใช้เส้นทางเดินเลียบบแม่น้ำมากขึ้น ร้อยละ 64 (ตารางที่6-14) แต่หากพื้นที่บางส่วนยังไม่สามารถเชื่อมต่อกับโครงข่ายพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของ “ตาดาราง” ได้ จึงยังคงมีลักษณะโครงข่ายแบบ “เส้นตรง” หรือ “ระบบปลายตัน” ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม จากแบบสอบถาม และการเก็บสำรวจข้อมูลก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัดติฟายด์ ที่แสดงโครงข่ายพื้นที่ที่มีลักษณะ “ปลายตัน” จำนวนมากในพื้นที่กุฎีจีน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมมากที่สุดในย่านกุฎีจีน

จากการศึกษาชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในลักษณะของการเข้าถึงที่เพิ่มมากขึ้น และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะที่รองลงมาคือ “ชุมชนวัดกัลยาณ” จากการที่ชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญของย่านกุฎีจีน ซึ่งมีวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหารเป็นศูนย์กลางเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมที่สำคัญของคนภายในและภายนอกชุมชน จึงเห็นความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่นี้ค่อนข้างมาก การเชื่อมต่อนพื้นที่มีโครงข่ายจากเส้นทางสายหลักที่มีการกระจายความสัมพันธ์ที่ดีจากลักษณะโครงสร้างแบบ “ทรงพุ่ม” การเข้าถึงพื้นที่ชุมชนจึงไม่ซับซ้อนเท่ากับชุมชนกุฎีจีน การใช้เส้นทางเดินเลียบบแม่น้ำจึงน้อยกว่า และกิจกรรมส่วนใหญ่จะใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจ ทางเดินเลียบบแม่น้ำจึงทำให้คนในชุมชนวัดกัลยาณ ร้อยละ 56 (ตารางที่6-14) เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาใช้ทางเดินเลียบบแม่น้ำในการเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนใหญ่

ชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร จากการศึกษาชุมชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในลักษณะของการเข้าถึงที่เพิ่มมากขึ้น และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะน้อยที่สุด เนื่องจากลักษณะโครงข่ายพื้นที่สาธารณะที่วิเคราะห์ได้จากแผนภูมิจัดสภาพแวดล้อมมีลักษณะ “แยกตัว” ออกจากโครงข่ายของเส้นทางเดินเรียบแม่น้ำมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างน้อย จึงไม่ได้รับผลกระทบจากการที่มีทางเดินเรียบแม่น้ำเพิ่มเข้ามาในย่านกุฎีจีน ซึ่งโครงข่ายพื้นที่สาธารณะของชุมชนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารจะมีความสัมพันธ์กับเส้นทางสายหลักโดยตรง จากแบบสอบถามจะแสดงให้เห็นในทิศทางเดียวกันที่เห็นได้ว่าคนในชุมชนออกมาใช้ทางเดินเรียบแม่น้ำเพียงร้อยละ 23 (ตารางที่ 6-14) โดยจะใช้ทางเดินเรียบแม่น้ำในการเป็นเส้นทางผ่านในการไปยังท่าเรือเป็นส่วนใหญ่และออกมาประกอบกิจกรรมในการร่วมประเพณีในช่วงเทศกาลบ้างเท่านั้น มีบางส่วนที่ออกมานั่งพักผ่อนหย่อนใจนานๆ ครั้ง

ตารางที่ 6-12 สรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนย่านกุฎีจีนหลังมีทางเดินเรียบแม่น้ำ

	ชุมชนวัดกัลยาณ์	ชุมชนกุฎีจีน	ชุมชนวัดประยุรวงศาวาส
ตอนที่ 1 การใช้พื้นที่ก่อนและหลังมีทางเดินเรียบแม่น้ำ	56 %	64 %	23 %
ตอนที่ 2 แสดงการใช้ยานพาหนะ และระยะเวลาในการสัญจร	17 %	11 %	21 %
ตอนที่ 3 แสดงกิจกรรม และระยะเวลาที่เข้ามาใช้ทางเดินเรียบแม่น้ำ	44 %	41 %	10 %
ตอนที่ 4 แสดงการเข้าร่วมประเพณี และเทศกาลต่างๆ	53 %	63 %	25 %
ตอนที่ 5 แสดงความเป็นส่วนตัว	57 %	63 %	25 %
ตอนที่ 6 แสดงความปลอดภัย และอาชญากรรมในพื้นที่	15 %	15 %	7 %
	5 %	7 %	0 %
	11 %	6 %	0 %
	12 %	8 %	2 %
	7 %	20 %	0 %

ที่มา: การวิเคราะห์ (ผู้วิจัย, 2552)

การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่จากการสร้างทางเดินเรียบแม่น้ำที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนย่านกุฎีจีน ได้แก่

1) การสัญจรบริเวณพื้นที่ริมน้ำจากลักษณะการเข้าถึงเป็นจุด (Point) จากศาลาท่าน้ำและท่าเรือ ซึ่งเคยเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน เปลี่ยนแปลงในลักษณะเป็นเส้นทางยาวที่เชื่อมต่อกันได้ทั้งหมดระหว่างศาลาท่าน้ำและพื้นที่สาธารณะตามจุดต่างๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สามารถเข้า-ออกชุมชนได้หลากหลายเส้นทางและสะดวกรวดเร็วมากขึ้นส่งผลให้เกิดความคึกคักในการสัญจรบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำของย่านกุฎีจีน

2) ทางเดินเลียบบแม่น้ำส่งเสริมให้ผู้คนหลากหลายทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาทำกิจกรรมบริเวณริมแม่น้ำเพิ่มมากขึ้น เช่น การค้าขายแบบหาบเร่ แผงลอย การพักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพของแม่น้ำเจ้าพระยา ศาสนสถาน และชุมชนบ้านเรือนที่เก่าแก่ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม เป็นต้น

3) ผลกระทบทางด้านความปลอดภัยหลังมีทางเดินเลียบบแม่น้ำ จากการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิจัสติฟายด์ เมื่อนำมาซ้อนทับผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามประกอบการระบุตำแหน่งการเกิดอาชญากรรม ทำให้เห็นถึงตำแหน่งพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมที่สอดคล้องกับลักษณะโครงข่ายพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม(ระบบปลายตัน) แต่หากเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะสั้นๆ ในช่วงที่การใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะริมน้ำยังมีปริมาณผู้เข้ามาใช้น้อยและใช้เพียงบางช่วงเวลา ซึ่งปัจจุบันจะเห็นถึงศักยภาพของทางเดินเลียบบแม่น้ำที่ชัดเจนมากขึ้นจากการที่มีคนเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะริมน้ำมากขึ้นและหลากหลายช่วงเวลา ประกอบกับชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของบ้านเรือนโดยการสร้างรั้วกำแพงเพื่อป้องกันขโมย และกำหนดการเปิด-ปิดประตูเข้าออกเป็นช่วงเวลาปัจจุบันจึงไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยกับวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในชุมชน